

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

ZAKLJUČNA PROJEKTNA NALOGA

ALJOŠA ORBANIĆ

KOPER, 2016

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

Zaključna projektna naloga

ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST NADZORNIH
ORGANOV V BANKAH

Aljoša Orbanić

Koper, 2016

Mentor: doc. dr. Elizabeta Zirnstein

POVZETEK

Zaključna projektna naloga obravnava zakonske predpise odškodninske odgovornosti nadzornih organov v slovenskih bankah. Banke imajo drugačno pravno ureditev kot ostale gospodarske družbe, kar velja tudi za ureditev položaja njenih nadzornih organov. Nadzorni organi v bankah imajo specifične pristojnosti in dodatne zadolžitve, ki jih določa bančni zakon. Člani organov nadzora prav tako kot pri ostalih gospodarskih družbah odškodninsko odgovarjajo banki za škodo, ki je nastala kot posledica njihovih napačnih odločitev, vendar se težje razbremenijo krivde. V zaključni projektni nalogi so predstavljeni in opisani nadzorni organi v slovenskih bankah. Nekoliko večja pozornost je namenjena funkcijam in pristojnostim nadzornega sveta, saj ta nadzoruje poslovanje družbe. Obravnavana je odškodninska odgovornost s pravnega vidika, predstavljeni so elementi odškodninske obveznosti in njihovo dokazovanje ter razbremenitev odškodninske odgovornosti.

Ključne besede: odškodninska odgovornost, organi nadzora, delniška družba, bančni sektor.

SUMMARY

The final project work deals with the legal regulations of liability of supervisory authorities in Slovenian banks. Banks have different legal regime then other companies, which also applies to regularize the situations of its supervisors. The supervisory authorities of banks have specific responsibilities and additional duties laid down in the Banking Act. The members of the supervisory bodies, as well as with other companies, are responsible for the damage that has occurred as a result of their wrong decisions, but it is more difficult to remove the burden of responsibility. In the final project work are presented and described supervisory authorities in Slovenian banks. Slightly more emphasis is on the functions and responsibilities of the Supervisory Board, as it controls the operation of the company. Dealt with the liability from a legal point of view, the elements of compensation obligations and their demonstration are presented and the relief of liability.

Key words: damages responsibility, supervisory bodies, public limited company, banking sector.

UDK: 347.51:336.71 (043.2)

ZAHVALA

Najprej se želim zahvaliti svoji mentorici, doc. dr. Elizabeti Zirnstein, za njeno mentorstvo, strokovno pomoč, zamisli in pripombe ter spodbude pri pisanju zaključne projektne naloge.

Posebna zahvala gre moji družini za podporo in razumevanje skozi celoten študij.

Ne smem pozabiti tudi drugih družinskih članov in prijateljev, ki so mi tako ali drugače pomagali. Hvala!

VSEBINA

1	Uvod	1
1.1	Opredeleitev problema.....	1
1.2	Namen in cilji.....	2
1.3	Metode dela.....	2
1.4	Predpostavke in omejitve	3
2	Statusno-pravna ureditev slovenskih bank	4
2.1	Organi upravljanja in nadzora delniške družbe.....	4
2.2	Organi upravljanja in nadzora banke	6
3	Odškodninska odgovornost nadzornih organov	10
3.1	Pravna podlaga	10
3.2	Odškodninske obveznosti in njihovo dokazovanje.....	12
3.2.1	Protipravno ravnanje ali škodljivo dejstvo	12
3.2.2	Škoda	13
3.2.3	Vzročna zveza.....	13
3.2.4	Krivda	14
3.3	Razbremenitev odgovornosti	14
3.4	Zavarovanje odškodninske odgovornosti.....	15
4	Pristojnosti nadzornega sveta v bankah	18
4.1	Nadzor nad poslovanjem družbe.....	18
4.2	Soglasje k izvedbi posameznih poslov.....	19
4.3	Pristojnosti v zvezi z letnimi poročili	19
4.4	Imenovanje in odpoklic uprave.....	20
4.5	Pristojnost sklicevanja skupščine.....	20
5	Sklep	22
	Literatura	25
	Pravni viri	26

KRAJŠAVE

ZGD-1	Zakon o gospodarskih družbah
ZBan-2	Zakon o bančništvu
OZ	Obligacijski zakonik
ZFPPIPP	Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju
d. d.	delniška družba

1 UVOD

Zaključna projektna naloga obravnava področje odškodninske odgovornosti nadzornih organov v slovenskih bankah. Naloga se vsebinsko deli na tri dele. V prvem delu je predstavljen organizacijski sistem bank kot delniških družb, drugi, ki je tudi osrednji del naloge, obravnava odškodninsko odgovornost s pravnega vidika, v zadnjem, tretjem delu pa so zbrane sklepne misli.

1.1 Opredelitev problema

Propad številnih gospodarskih družb v zadnjem desetletju zahteva iskanje odgovornosti tudi med njihovimi nadzornimi organi. Temeljna naloga nadzornega sveta v gospodarski družbi je nadzorovanje njenega poslovanja. Nadzorne organe družbe sestavljajo člani, ki morajo svoje obveznosti izpolnjevati vestno in skrbno. Za svoje delovanje so tudi odškodninsko odgovorni.

Pravice, pristojnosti, dolžnosti ter odgovornost nadzornih organov gospodarskih družb ureja Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1, Ur. l. RS, št. 42/2006, 65/2009, 33/2011, 91/2011, 32/2012, 57/2012 in 44/2013). Njegov 263. člen predstavlja temeljno določbo o odškodninski odgovornosti članov organov nadzora. ZGD-1 v prvem odstavku 263. člena določa, da mora *»član organa vodenja ali nadzora pri opravljanju svojih nalog ravnati v dobro družbe s skrbnostjo vestnega in poštenega gospodarstvenika in varovati poslovno skrivnost družbe«*. Prvi stavek drugega odstavka 263. člena ZGD-1 pa določa, da *»so člani organa vodenja ali nadzora solidarno odgovorni družbi za škodo, ki je nastala kot posledica kršitve njihovih nalog, razen če dokažejo, da so pošteno in vestno izpolnjevali svoje dolžnosti«*. Kot vidimo, zakon ureja odgovornost članov organov poslovanja in nadzora skupno. Odgovornost članov organa poslovanja se nanaša na kršitve dolžne skrbnosti glede vodenja poslov in zastopanja, odgovornost članov organa nadzora pa izključno na kršitve dolžne skrbnosti glede nadzora (Rošer 2016, 43).

Odškodninska odgovornost članov organov poslovanja in nadzora je urejena tudi v drugih določbah ZGD-1 in drugih predpisih,¹ pri čemer gre za odstopanje od splošne ureditve po ZGD-1. Med posebne ureditve, ki izpodriva splošno, spada tudi ureditev odškodninske odgovornosti v bankah. Pristojnosti in odgovornosti poslovodnih in nadzornih organov v bankah ureja Zakonu o bančništvu (ZBan-2, Ur. l. RS, št. 25/2015), ki nekatere določbe splošnega zakona spreminja oziroma konkretizira. Ker je pravna ureditev poslovanja in upravljanja bank specifična, drugačna od drugih gospodarskih subjektov, je posledično

---

¹ V ZFPPIPP (Ur. l. RS, št. 126/07 in nasl.), v Zakonu o trgu finančnih instrumentov (v nadaljevanju: ZTFI, Uradni list RS, št. 108/10 in nasl.), v Zakonu o prevzemih (v nadaljevanju: ZPre-1, Uradni list RS, št. 79/06 in nasl.) in v Zzavar-1 (Ur. l. RS, št. 93/15 in nasl.).

drugačna tudi ureditev položaja nadzornih organov v njih. Slednje se kaže predvsem v specifičnih pristojnostih teh organov in njihovih članov.

Odškodninska odgovornost nadzornih organov na splošno je v slovenski znanstveni in strokovni literaturi dobro raziskana. V nasprotju s tem pa je odškodninska odgovornost nadzornih organov, kot jo urejajo posebni predpisi, dokaj neraziskana. Slednje velja tudi za odškodninsko odgovornost nadzornih organov v slovenskih bankah. Ti imajo v ZBan-2 določene specifične pristojnosti in dolžnosti, zaradi česar je temu ustrezno specifična (različna) tudi njihova odškodninska odgovornost. V pričujoči nalogi želimo raziskati, ali in kako specifične vloge in pristojnosti organov nadzora v bankah vplivajo na njihovo odškodninsko odgovornost in s tem zapolniti opisano vrzel.

1.2 Namen in cilji

Namen zaključne projektne naloge je predstaviti zakonsko določeno odškodninsko odgovornost članov nadzornih organov v bankah. Izhajajoč iz tega namena v nalogi zasledujemo več ciljev. Med temeljne spada opis in analiza pristojnosti nadzornega sveta v bankah ter obveznosti posameznih članov, ki izhajajo iz teh pristojnosti. Na podlagi zakonodaje, ki ureja pravice in dolžnosti članov nadzornega sveta bank, želimo predstaviti njihovo odškodninsko odgovornost, način njihovega dokazovanja ter oblike zavarovanja odškodninske odgovornosti. Cilj naloge je tudi preučiti obstoječo strokovno literaturo, monografije, strokovne članke, ki omenjeno temo obravnavajo. Na podlagi zbrane literature želimo tudi primerjati definicije in stališča različnih avtorjev ter podati ugotovitve glede posebnosti pravne ureditve odškodninske odgovornosti članov nadzornih organov v bankah.

1.3 Metode dela

V zaključni projektni nalogi smo uporabili naslednje raziskovalne metode dela:

- metodo analize, s katero bomo raziskovali in pojasnjevali stvarnost z razčlenitvijo kompleksnejših miselnih stvaritev na njihove enostavnejše dele in prvine ter obenem preučili vsako prvino ločeno, ampak v povezavi s celoto. S to metodo bomo tudi analizirali zakone in druge pravne vire;
- metodo klasifikacije, s pomočjo katere bomo razvrstili in opredelili (definirali) različne pojme;
- metodo deskripcije, pri kateri gre za opisovanje relevantnih pojmov na obravnavanem področju;
- metodo komparacije, ki jo bomo uporabili za primerjanje enakih oziroma podobnih dejstev, pojavov in procesov ter opažanjem podobnosti in razlik med njimi;
- induktivno metodo, ki nam bo služila za oblikovanje splošnih sklepov na osnovi podrobnejših dejstev;

- metodo kompilacije za navedbe in citate drugih avtorjev v zvezi z obravnavano temo;
- metodo sinteze, na osnovi katere bomo dejstva pojasnili z združevanjem in sestavljanjem enostavnejših pojmov, elementov, pojavov in procesov v kompleksnejše. Vse skupaj bomo nato povezali v celoto.

Pri zaključni projektni nalogi smo uporabili domačo in tujo literaturo, relevantne znanstvene monografije in članke. Uporabili smo tudi relevantne spletne vire.

1.4 Predpostavke in omejitve

Pri pisanju zaključne projektne naloge smo se omejili na slovensko zakonodajo, ki se nanaša samo na bančni sektor. Pri analizi pristojnosti in dolžnosti nadzornega sveta v povezavi z odškodninsko odgovornostjo smo se omejili na tiste, ki veljajo v času rednega (normalnega) poslovanja banke; posebnosti, ki nastopijo v primeru insolventnosti banke, niso predmet te naloge.

2 STATUSNO-PРАВNA UREDITEV SLOVENSКИH BANK

Banka je institucija oziroma družba, katere statusno-pravni ustroj je predpisan nekoliko drugače kot za ostale gospodarske družbe. Predvsem gre za to, da mora biti banka organizirana kot delniška družba (več o tem v nadaljevanju). Glede na to, da so jedro te naloge nadzorni organi v bankah, pričujoče poglavje začenjamo z obravnavo pristojnosti poslovnih in nadzornih organov delniške družbe, kot jih določa Zakon o gospodarskih družbah, v nadaljevanju ZGD-1 (Ur. l. RS, št. 42/2006). Sledi predstavitev statusne ureditve bank, kot jo predpisuje Zakon o bančništvu, v nadaljevanju ZBan-2 (Ur. l. RS, št. 25/2015).

Pri poslovanju slovenskih bank sta poleg ZGD-1 pomembna še ZBan-2 in Zakon o Banki Slovenije, v nadaljevanju ZBS (Ur. l. RS, št. 72/2006, 59/11).

ZBan-2 ureja področje poslovanja bank in hranilnic ter usklajuje slovensko bančno zakonodajo z evropsko zakonodajo (Zidar 2004, 10). ZBan-2 v 14. členu določa, da se za banke uporabljajo določbe ZGD-1, ki veljajo za delniško družbo, razen če ni z ZBan-2 določeno drugače (14. člen ZBan-2). ZBan-2 je torej v razmerju do ZGD-1 specialni predpis, ki določbe ZGD-1 dopolnjuje in nadgrajuje.

Po ZBan-2 se banka lahko ustanovi kot delniška družba (1. odstavek 25. člena ZBan-2). Najnižji znesek osnovnega kapitala banke mora znašati 5.000.000 eur (1. odstavek 27. člena ZBan-2), kar je precej višje kot za ostale delniške družbe. Kot določa 28. člen ZBan-2, se delnice banke lahko glasijo le na ime in se lahko vplačajo le v denarju, vplačane pa morajo biti pred vpisom ustanovitve oziroma povečanja osnovnega kapitala v sodni register (28. člen ZBan-2).

Banka s sedežem v Republiki Sloveniji lahko začne opravljati bančne storitve in finančne storitve, ko pridobiti dovoljenje Evropske centralne banke in Banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev oziroma drugih finančnih storitev (1. in 2. odstavek 97. člena ZBan-2). Dovoljenje banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev je tudi pogoj za vpis ustanovitve banke v sodni register (99. člen ZBan-2).

2.1 Organi upravljanja in nadzora delniške družbe

ZGD-1 gospodarske družbe deli na osebne in kapitalske družbe. Med slednje spada tudi delniška družba, katere temeljne statusno-pravne značilnosti so:

- obstoj pravne osebnosti – z vpisom v sodni register delniška družba pridobi pravice in prevzema obveznosti v pravnem pomenu, za svoje obveznosti odgovarja z vsem svojim premoženjem (4. člen ZGD-1),
- izključitev osebne odgovornosti delničarjev upnikom za obveznosti družbe – delničarji upnikom ne odgovarjajo za njene obveznosti (3. odstavek 168. člena ZGD-1),

- sestava osnovnega kapitala – ta predstavlja osnovno premoženje za poslovanje družbe. Po zakonu določen začetni kapital za ustanovitev delniške družbe znaša minimalno 25.000 eur (171. člen ZGD-1). Kapital delniške družbe je razdeljen na delnice.

Po določbi 2. odstavka 253. člena ZGD-1 si družba lahko sama izbere način upravljanja, izbira med enotirnim ali dvotirnim sistemom upravljanja (2. odstavek 253. člena ZGD-1).

Pri dvotirnem sistemu se pristojnosti upravljanja in nadzora delijo med upravo in nadzorni svet. Uprava vodi posle in zastopa družbo, medtem ko nadzorni svet nadzira poslovanje družbe. Pristojnosti med posameznimi organi so zakonsko določeni in prenos pristojnosti med organi ni mogoč (Bratina 1995). Uprava tako ne more prenašati pristojnosti na posamezne člane uprave ali na nadzorni svet. Nadzorni svet ali statut pa lahko določita, da se smejo posamezne vrste poslov opravljati le z njegovim soglasjem (293. člen ZGD-1).

Glavna naloga uprave je torej vodenje poslov, zastopanje delniške družbe ter upravljanje s premoženjem družbe. Uprava z družbenim premoženjem upravlja samostojno, kar pomeni, da delničarji nimajo nikakršnega vpliva na vodenje poslov družbe. Če delničarji s svojim vplivom na upravo namerno izsilijo odločitve, ki so v korist njim in v škodo družbi, so za to odškodninsko odgovorni (Kocbek et al. 2010). Uprava je lahko individualni ali kolektivni organ. Člane uprave (to so lahko fizične osebe, tudi če niso delničarji) imenuje nadzorni svet za obdobje, ki ni daljše od šest let, in je določeno v statutu (1. in 2. odstavek 255. člena ZGD-1).

V enotirnem sistemu upravljanja delniške družbe slednjo vodi upravni odbor, ki je obenem tudi organ nadzora. Kot tak ima nalogo predstavljanja, zastopanja in nadzorovanja poslovanja družbe (Jazbec 2013, 10). Po določilih 290. člena ZGD-1 lahko upravni odbor imenuje enega ali več izvršnih direktorjev, ki vodijo tekoče posle, prijave vpisov in predložitve listin registru, skrbijo za vodenje poslovnih knjig in sestavljajo letna poročila. Izvršni direktorji pri svojem delu niso samostojni, saj morajo pri opravljanju svojih nalog vselej upoštevati navodila upravnega odbora, skupščine, statuta in poslovnika (290. člen ZGD-1). Upravni odbor ima prav tako pravico, da izvršne direktorje kadar koli odpokliče (Jazbec 2013, 11).

Kot vidimo, imajo organi v delniški družbi različne funkcije glede na sistem upravljanja. Medtem ko je v dvotirnem sistemu delitev pristojnosti na »upravljavske« in »nadzorne« jasna, so te pristojnosti v enotirnem sistemu upravljanje združene v enem organu – upravnem odboru.

Nadzorni svet je, kot že njegovo ime pove, organ nadzora in kontrole. Nadzorni svet izvaja nadzor nad vodenjem družbe in njenih poslov. Pri tem ni naloga nadzornega sveta, da preverja vsak ukrep posloводства. Njegove pristojnosti do vpogleda, informacij in druge pristojnosti mu zagotavljajo, da izvaja nadzor, ne pa tudi, da izvaja revizijo posloводства in podrobno kontrolo. Vendar se kontrola ne omejuje le na že končane posle, ampak se nanaša tudi na

tekoče in načrtovane posle in na temeljna vprašanja poslovne politike. Poleg tega se nadzor ne omejuje le na kontrolo pravilnosti, ampak obsega tudi kontrolo smotrnosti in gospodarnosti poslovnih ukrepov, pa tudi kontrolo rentabilnosti in likvidnosti (Hrastovec 2015).

V slovenskem pravnem redu nadzorni svet ni obvezen organ. Imajo ga družbe, ki izberejo dvotirni sistem upravljanja. ZGD-1 ne ureja posebej nadzornega sveta družbe z omejeno odgovornostjo, ampak se zanj smiselno uporabljajo določbe o nadzornem svetu v delniški družbi, če družbena pogodba ne določa drugače (514. člen ZGD-1).

Kot že ime samo pove, je glavna naloga nadzornega sveta nadzorovanje vodenja poslov družbe. ZGD-1 v 281. členu določa temeljne pristojnosti nadzornega sveta, ki so: nadzorovanje vodenja poslov družbe, pregled in preverjanje knjig ter dokumentacije družbe, blagajne, zaloge blaga in vrednostnih papirjev, zahtevanje poročil in postavljanje vprašanj upravi, sklic skupščine, dajanje predlogov upravi ter soglašanje pri posameznih poslih uprave. Nadzorni svet mora šteti vsaj tri člane. Ena skupina članov zastopa interese delničarjev (te člane imenuje skupščina), druga skupina predstavlja zastopnike delavcev (kot določa Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Ur. l. RS, št. 42/07 – UPB in 45/08 – ZArbit). Člani morajo delovati enotno, kljub temu pa nosi vsak član individualno odgovornost.

2.2 Organi upravljanja in nadzora banke

Sistem upravljanja banke je predpisan v 33. do 59. členu ZBan-2. Najprej na splošno povzemamo pristojnosti uprave oz. upravnega odbora, nato pa na splošno obravnavamo vlogo in pristojnosti nadzornega sveta v bankah. Podrobneje bomo te pristojnosti obravnavali v četrtem poglavju te naloge, kjer se bomo posvetili predvsem tistim, ki so povezane z odškodninsko odgovornostjo članov nadzornih svetov v bankah..

Uprava banke mora (Zidar 2004):

- zagotoviti poslovanje v skladu z bančnimi pravili,
- spremljati bančno izpostavljenost tveganjem ter pravočasno ukrepati,
- zagotoviti organizacijo sistema notranjih kontrol in notranjo revizijo ter zagotoviti njihovo delovanje v skladu z ZBan-2,
- zagotoviti, da banka o svojem poslovanju obvešča Banko Slovenije v skladu s predpisi,
- nemudoma pisno obvestiti nadzorni svet v primeru likvidnosti ali solventnosti banke, če nastopijo razlogi za prenehanje ali odvzem dovoljenja za opravljanje bančnih storitev ter če banka ne dosega minimalnega kapitala,
- voditi posle v RS.

Za razliko od delniške družbe mora uprava banke imeti vsaj dva člana, ki skupaj zastopata in predstavljata banko v pravnem prometu ter sta v delovnem razmerju za nedoločen čas in s

polnim delovnim časom (37. člen ZBan-2). Člani uprave so lahko osebe z ustrezno strokovno usposobljenostjo, lastnostmi in izkušnjami, ki so potrebne za vodenje banke, kar pomeni, da imajo zadostna teoretična znanja za vodenje bančnih poslov, ter najmanj petletne izkušnje pri vodenju poslov podjetja primerljive velikosti in dejavnosti kot banka (38. člen ZBan-2).

V skladu s 45. členom ZBan-2 so dolžnosti in odgovornost članov uprave za zakonito poslovanje profesionalno ravnanje z najvišjimi etičnimi standardi upravljanja, odkrito in neodvisno ravnanje, da lahko učinkovito ocenijo in presojujejo odločitve višjega vodstva v zvezi z vodenjem banke, ter zagotavljanje, da banka posluje v skladu z zakonskimi akti (45. člen ZBan-2). Tretji odstavek omenjenega člena določa, da v primeru škode, nastale kot posledice kršitve njihovih dolžnosti, člani uprave banke odgovarjajo solidarno, razen če dokažejo, da so se pri izpolnjevanju svojih dolžnosti izogibali nasprotju interesov ter ravnali v skladu s predpisi in profesionalno skrbnostjo pri vodenju poslov banke (3. odstavek 45. člena ZBan-2).

Poudariti je treba zakonsko vezanost uprave na predhodno pridobitev soglasja nadzornega sveta (Komar Jadek 1999, 10–11).

V okviru nadzornega sveta kot organa družbe njegovi člani delujejo skupno, vendar pa ima kljub temu vsak posamezni član določen pravni položaj, ki opredeljuje njegove pravice in dolžnosti (Hrastovec 2015, 4).

Nadzorni svet je kolektivni organ. V zvezi s postopkom sprejemanja odločitev nadzornega sveta so pomembna naslednja pravila:

- *Glasovalna pravica.* Nadzorni svet sprejema odločitve z glasovanjem svojih članov. To poteka na sejah, javno, z dvigovanjem rok, kar je pomembno predvsem z vidika ugotavljanja osebne odškodninske odgovornosti posameznega člana, kar bi bilo v primeru tajnega glasovanja onemogočeno (Bratina in Ivanjko 2007, 23–24). Vsi člani imajo enako glasovalno pravico, v primeru neodločenega glasovanja odloči glas predsednika (2. in 4. odstavek 257. člena ZGD-1). Za veljavnost sklepa nadzornega sveta je potrebna večina glasov (4. odstavek 257. člena ZGD-1).
- *Pravica sklicevanja in odločanja na seji.* Seje skliče predsednik nadzornega sveta, vendar ima vsak član pravico od predsednika zahtevati sklic seje, pri čemer mora navesti namen in razlog za sklic. Če predsednik po oddani zahtevi seje ne skliče, jo lahko skupaj s predlaganim dnevnim redom skličeta vsaj dva člana nadzornega sveta (2. odstavek 260. člena ZGD-1). Vsak član ima pravico dejavno sodelovati na seji (postavljati vprašanja, pojasnjevati svoje mnenje, predlagati sprejem določenih sklepov, ugovarjati stališčem drugih članov, zahtevati pojasnila in informacije) ter sooblikovati sklepe in stališča.

ZBan-2 poleg naštetih pravic določa še pravico do udeležbe v postopkih nadzora, ki jo nad bankami opravlja centralna banka (Banka Slovenije). V 2. odstavku 339. člena ZBan-2 je

določeno, da imajo člani nadzornega sveta v bankah pravico sodelovati v postopkih nadzora, vendar le, če tako določi centralna banka (2. odstavek 339. člena ZBan-2).

Tako ZGD-1 kot tudi ZBan-2 posebej poudarjata dolžnost skrbnega ravnanja člana nadzornega sveta (1. odstavek 263. člena ZGD-1; 1. odstavek 55. člena ZBan-2). To je še posebej pomembno v povezavi z ugotavljanjem odškodninske odgovornosti (Podgorelec 2015, 449–450), več o tem v četrtem poglavju.

Člani nadzornega sveta bank morajo poleg navedenega skrbeti, da nadzorni svet kot organ izvaja nadzor ter druge pristojnosti, v sklopu katerih nadzoruje izvajanje strateških ciljev banke, določa, sprejema in redno pregleduje strategije prevzemanja in upravljanja tveganj ter prispeva k vzpostavitvi in uresničevanju stabilne ureditve notranjega upravljanja banke. Člani nadzornega sveta bank morajo ravnati odkrito, pošteno in neodvisno ter v skladu z najvišjimi etičnimi standardi upravljanja (1. odstavek 55. člena ZGD-1).

Ostale dolžnosti so še:

- varovanje poslovne skrivnosti, podatkov, ki jih kot take določila družba s pisnim sklepom, podatkov, s katerimi se seznanijo v okviru opravljanja svojih dolžnosti, za katere je očitno, da bi nastala občutna škoda, če bi zanje izvedela nepooblaščen oseb (1. in 2. odstavek 39. člena ZGD-1);
- izogibanje kakršnemu koli nasprotju interesov ali dolžnosti z interesi ali dolžnostmi družbe, ki jo vodijo ali nadzirajo (3. odstavek 38. člena ZGD-1). V primeru nasprotja interesov morajo najkasneje v roku treh delovnih dni pisno obvestiti nadzorni svet oziroma v njegovi odsotnosti družabnike (2. odstavek 38. člena ZGD-1, 56. člen ZBan-2);
- dolžnost obveščanja – član nadzornega sveta banke je dolžan obvestiti banko, nadzorni svet, Banko Slovenije, o imenovanju ali prenehanju direktorske funkcije v drugih družbah in organizacijah (1. odstavek 56. člena ZBan-2). Dolžan je tudi obvestiti nadzorni svet o okoliščinah, zaradi katerih obstaja nasprotje interesov pri izvajanju funkcije člana nadzornega sveta banke ter o drugih okoliščinah, ki bi lahko vplivala na izpopolnjevanje pogojev za imenovanje člana nadzornega sveta banke, vključno z vsako pomembno spremembo, ki vpliva ali bi lahko vplivala na oceno banke glede njegove primernosti kot člana nadzornega sveta banke (2. odstavek 56. člena ZBan-2);
- dolžnost spoštovanja konkurenčne prepovedi – člani nadzornega sveta ne smejo sodelovati v drugi družbi ali podjetju, ki opravlja dejavnost, ki je ali bi lahko bila v konkurenčnem razmerju z dejavnostjo družbe, v kateri izvajajo nadzor (1. odstavek 41. člena ZGD-1). Namen te določbe je preprečiti položaj, ki bi lahko vplival na ravnanje člana v nasprotju z interesi družbe, v kateri opravlja nadzor.

Člani nadzornega sveta bank morajo poleg navedenega skrbeti, da nadzorni svet kot organ izvaja nadzor ter druge pristojnosti, v sklopu katerih nadzoruje izvajanje strateških ciljev

banke, določa, sprejema in redno pregleduje strategije prevzemanja in upravljanja tveganj ter prispeva k vzpostavitvi in uresničevanju stabilne ureditve notranjega upravljanja banke.

3 ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST NADZORNIH ORGANOV

Odškodninska odgovornost je obligacijsko razmerje, v katerem je ena stranka zavezana povrniti povzročeno škodo drugi stranki, ki je upravičena zahtevati takšno povrnitev odgovorne osebe (Plavšak idr. 2003, 685).

3.1 Pravna podlaga

Splošna odškodninska odgovornost je urejena v Obligacijskem zakoniku, v nadaljevanju OZ (Ur. l. RS, št. 83-4287/2001), v 2. oddelku splošnega dela. Deseti člen OZ določa, da se je vsak posameznik dolžan vzdržati ravnanja, s katerim bi utegnil drugemu povzročiti škodo. Izpeljava tega načela se izraža v odškodninski obveznosti, katere bistvo je povrniti nastalo škodo. Kdor povzroči drugemu škodo, jo je dolžan povrniti, razen če dokaže, da je škoda nastala brez njegove krivde (1. odstavek 131. člena OZ). Ločimo med poslovno in neposlovno odškodninsko obveznostjo. Poslovna odškodninska obveznost nastane, ko ena od strank (dolžnik) krši pogodbeno obveznost in s tem drugi stranki (upnik) povzroči škodo, medtem ko za poslovno odškodninsko odgovornost velja, da je pravna vez med strankama obstajala pred nastankom same škode.

Osnovno načelo popolne odškodnine, ki je določeno v 169. členu OZ, pravi, da sodišče, ki upošteva tudi okoliščine, nastale po povzročitvi škode, prisodi oškodovancu odškodnino v znesku, ki je potreben, da postane njegov premoženjski položaj takšen, kakršen bi bil, če ne bi bilo škodljivega dejanja ali opustitve.

Upnik je od dolžnika upravičen zahtevati izpolnitev obveznosti, torej zahtevati povrnitev škode, ki mu je nastala, dolžnik pa je seveda za nastalo škodo odškodninsko odgovoren (239. člen OZ). V skladu z 240. členom OZ se lahko dolžnik razbremeni odgovornosti le v primeru, če dokaže, da svoje obveznosti ni izpolnil oziroma jo je izpolnil prepozno zaradi okoliščin, ki so nastale po sklenitvi pogodbe in jih ni mogel preprečiti, odpraviti ali se jim izogniti (240. člen OZ).

Odškodninsko odgovornost članov organov vodenja v gospodarskih družbah ureja ZGD-1. Določbe OZ pridejo v poštev le v premeru, ko ZGD-1 določenega vprašanja ne ureja (Hrastovec 2015, 32). Temelj odškodninske odgovornosti članov organov vodenja in nadzora v delniški družbi določa 263. člen ZGD-1, ki v 1. odstavku navaja, da morajo člani upravljaljskih organov pri opravljanju svojih nalog ravnati s skrbnostjo vestnega in poštenega gospodarstvenika v dobro družbe ter varovati njene poslovne skrivnosti. Če v družbi nastane škoda, ki je posledica kršitve njihovih nalog, pa člani zanjo solidarno odgovarjajo, razen če ne dokažejo, da so pošteno in vestno izpolnjevali svoje dolžnosti (Hrastovec 2015, 33). Tretji odstavek 263. člena ZGD-1 določa, da se lahko člani uprave razbremenijo krivde, če

dokažejo, da dejanje, s katerim je bila družbi povzročena škoda, temelji na zakonitem skupščinskem sklepu (3. odstavek 263. člena ZGD-1).

Za odškodninsko odgovornost po ZGD-1 veljajo splošne predpostavke odškodninske obveznosti. Te so: škodljivo dejstvo, ki ga stori član nadzornega organa s tem, ko krši svoje dolžnosti oziroma jih ne opravlja s skrbnostjo vestnega gospodarstvenika, škoda, vzročna zveza med škodljivim dejstvom in nedopustno škodo ter krivda (Plavšak 2003, 689).

Oškodovanci in upravičenci do zahtevka za škodo, ki jo povzroči član organa vodenja, so lahko: družba, delničarji oz. skupina delničarjev ter upniki, ki so včasih lahko tudi zaposleni (Jazbec 2013, 18). Za povzročeno škodo so člani organov vodenja odškodninsko odgovorni družbi, v kateri opravljajo funkcijo. Ta je upravičena do uveljavljanja odškodninskega zahtevka, vložitev tožbe, kar praviloma stori preko svojega zakonitega zastopnika (uprave) oziroma nadzornega sveta, če se vlaga tožba zoper člana uprave. V primeru, ko je povzročitelj škode uprava sama ali njen član, po navadi ne sproži odškodninskega postopka sama proti sebi, ampak ga mora vložiti nadzorni svet, do česar pa redkokdaj pride (Jazbec 2013, 19).

Na tem mestu je treba omeniti tudi Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju, v nadaljevanju ZFPPIPP (Ur. l. RS, št. 126/2007), ki ureja odškodninsko odgovornost članov nadzornega sveta v primeru insolventnosti družbe. Obveznosti, ki jih imajo člani nadzornega sveta ob nastanku insolventnosti družbe, so določene v členih od 33. do 39. ZFPPIPP.

Hrastovec (2015) takole povzema njene značilnosti:

- oškodovanci so upniki,
- izpodbojna domneva o višini škode (škoda je enaka razliki med celotnim zneskom upnikove terjatve in zneskom, do katerega je bila terjatev plačana v stečajnem postopku),
- poostreni oprostivni razlogi (vsebinsko se ujemajo z ekskulpacijskimi razlogi dolžnika za poslovno odškodninsko odgovornost),
- omejitev odgovornosti po višini (do višine dvakratnega skupnega zneska vseh prejemkov člana v letu, v katerem je bila izvršena ugotovljena kršitev, pri čemer to velja le za lahko malomarnost),
- uveljavljanje zahtevka le za račun vseh upnikov, pri čemer se odškodnina plača stečajnemu dolžniku,
- aktivna legitimacija pripada stečajnemu upravitelju ter upnikom, ki so upravičeni opravljati procesna dejanja v stečaju,
- člani organov s plačilom odškodnine pridobijo v stečajnem postopku pravico zahtevati povrnitev plačanega, če prijavijo terjatev v enem mesecu po prejemu tožbe (terjatev dobi status podrejene terjatve drugega vrstnega reda).

Pomembno je poudariti, da je takšna odškodninska odgovornost članov nadzornega sveta v razmerju do upnikov neposlovna odškodninska odgovornost, saj člani posloводства in nadzornega sveta z upniki niso v poslovnem razmerju. Poleg splošnih predpostavk za nastanek odškodninske obveznosti (opisane v nadaljevanju naloge) mora biti v tem primeru podana še predpostavka za začetek stečajnega postopka nad družbo. Člani organov vodenja in nadzora, ki so ravnali v nasprotju s svojimi zakonskimi obveznostmi, so solidarno odgovorni upnikom za nastalo škodo, ker v stečajnem postopku niso dosegli polnega plačila (Jazbec 2013, 23). Zakon pa določa tudi primere, ko se lahko člani svoje odgovornosti razbremenijo.

V bankah odškodninsko odgovornost nadzornega sveta ureja ZBan-2, konkretnije 2. odstavek 55. člena omenjenega zakona. Člani nadzornega sveta banke po določbah 55. člena ZBan-2 solidarno odgovarjajo banki za škodo, ki je nastala kot posledica kršitve njihovih dolžnosti. Odgovornosti se lahko izognejo le, če dokažejo, da so se pri izpolnjevanju svojih dolžnosti izogibali nasprotju interesov ter ravnali v skladu s predpisi in profesionalno skrbnostjo glede izvajanja nadzora nad vodenjem poslov banke (2. odstavek 55. člena ZBan-2).

3.2 Odškodninske obveznosti in njihovo dokazovanje

Izhajajoč iz zgoraj navedenega lahko povzamemo, da odškodninske obveznosti nadzornih organov bank temeljijo na splošnih predpostavkah iz obligacijskega prava v povezavi z določbami iz 263. člena ZGD-1 in določbami 55. člena ZBan-2.

O odškodninskih obveznostih govorimo, ko obstajajo štiri klasične pravne predpostavke, in sicer: protipravno ravnanje ali škodno dejstvo, škoda, vzročna zveza med škodljivim dejstvom in nastalo škodo ter krivda.

3.2.1 Protipravno ravnanje ali škodljivo dejstvo

Protipravno ravnanje je vsako ravnanje, ki pomeni kršitev zakonitih, statutarnih, pogodbenih oziroma drugih obveznosti, ki vežejo člane organov vodenja in ga mora v sporu dokazati oškodovanec oziroma družba (Plavšak idr. 2003, 76).

Obligacijsko pravo opredeljuje protipravno ravnanje oziroma škodno dejstvo kot nedopustno protipravno ravnanje, kjer oškodovalec prekrši pravo, ki varuje zavarovan interes oškodovanca. Pri tem ni potrebno, da prekrši določen predpis ali splošne norme pravnega reda, ampak zadostuje že, da je njegovo ravnanje v nasprotju z običajnimi normami obnašanja in dobrimi običaji (Jadek Pensa 2003, 670). To pomeni, da s kršitvijo zakonskih oziroma statutarnih dolžnosti člani nadzornih organov ravna protipravno oziroma škodljivo. Kršitev pa pomeni že ravnanje v nasprotju z zahtevano skrbnostjo vestnega in poštenega gospodarstvenika, ki jo določa 263. člen ZGD-1 (Hrastovec 2015, 35).

Bančna zakonodaja, opredeljena v ZBan-2, glede dokazovanja škodljivega dejanja ne določa nobene posebnosti. Vendar pa je na tem mestu treba poudariti, da se protipravnost ravnanja člana nadzornega organa presoja na podlagi ugotavljanja kršitev zakonsko določenih dolžnosti. V tem smislu so zelo pomembne tiste določbe ZBan-2, ki predpisujejo nekatere posebne, dodatne (v primerjavi z ZGD-1) pristojnosti nadzornih organov bank, kot so nadzor nad poslovanjem družbe, soglasje k izvedbi posameznih poslov, pristojnosti v zvezi z letnimi poročili, imenovanje in odpoklic uprave ter pristojnosti sklicevanja skupščine (več o teh pristojnostih v četrtem poglavju).

Pri odgovoru na vprašanje, ali je član nadzornega organa ravnal protipravno, so torej pomembne predvsem posamično določene dolžnosti, kot jih opredeljujejo specialni predpisi, torej ZBan-2, seveda pa tudi statut družbe, v kolikor vsebuje takšne specialne določbe, in pa pogodba o opravljanju funkcije člana nadzornega organa v banki.

3.2.2 Škoda

Škoda je definirana kot vsako premoženjsko ali nepremoženjsko prikrajšanje, ki nastane zaradi posega v pravice ali pravno priznane interese (Cigoj 2003, 176).

OZ v 132. členu škodo opredeljuje kot zmanjšanje premoženja (navadna škoda), preprečitev povečanja premoženja (izgubljeni dobiček), pa tudi povzročitev telesnih in duševnih bolečin ali strahu drugemu ter okrnitev ugleda pravne osebe (nepremoženjska škoda) (132. člen OZ). Samo pravno priznana škoda velja kot sankcija za odškodninsko odgovornost (Hrastovec 2015, 36).

Nastalo škodo dokazuje družba (oziroma delničarji ali upniki kot vlagatelji zahtevka), ki mora dokazati nastanek pravno priznane škode in ne škode, ki je nastala kot posledica slabih poslovnih rezultatov oziroma izgub, kar se lahko izrazi v zmanjšanju premoženja (Hrastovec 2015, 37).

Plavšak, Juhart in Vrenčur (2009) pravijo, da se o povrnitvi škode lahko dogovarja v sodnem postopku ali v poravnavi med oškodovancem in povzročiteljem škode (Plavšak, Juhart in Vrenčur 2009).

3.2.3 Vzročna zveza

O odškodninski obveznosti govorimo, ko med škodljivim dejstvom in škodo obstaja vzročna povezava.

OZ za obstoj vzročne povezave ne določa nobenih meril. Pogosto se namreč dogaja, da ni enostavno ugotoviti, ali je določeno škodljivo dejstvo sploh razlog za nastanek škode in ali je ta zadosten in odločilen, saj je škoda lahko posledica delovanja več vzrokov (Hrastovec 2015,

37). Po Jadek Pensi (2003, 672) je obstoj te predpostavke prepuščen sodišču, ki presodi, kaj bo v določenem primeru veljalo za vzročno zvezo.

Za ugotavljanje obstoja vzročne zveze sodna praksa uporablja načelo adekvatne vzročnosti. Po tem načelu velja, da kot vzrok škode velja le tisto dejanje oziroma dogodek, ki v določenem trenutku povzroči ustrezne škodne posledice. V tem primeru so člani organov vodenja odgovorni za tiste škodne posledice, ki nastanejo zaradi neskrbnega vodenja ali nadzora poslovanja družbe (Hrastovec 2015, 37) in ne zaradi kakšnih drugih vzrokov, ki po redni poti običajno ne privedejo (ne bi privedli) do nastanka škode. To pomeni, da člani organov nadzora odgovarjajo za tiste škodne posledice, ki običajno nastanejo zaradi ne dovolj skrbnega opravljanja dolžnosti in pristojnosti v gospodarski družbi (Hrastovec 2015, 37).

3.2.4 Krivda

Za krivdo velja, da se predpostavlja in je oškodovancu oziroma družbi ni treba dokazati. Svojo nedolžnost mora namreč dokazati povzročitelj sam. Po 2. odstavku 263. člena ZGD člani organov nadzora ne odgovarjajo za škodo, če dokažejo, da so vestno in pošteno opravljali svoje obveznosti. Člani nadzornih organov morajo torej dokazati, da je škoda družbi nastala brez njihove krivde (Hrastovec 2015, 38).

Enako velja za člane nadzornih organov bank. Pri ugotavljanju odškodninske odgovornosti morajo tudi oni ravno tako dokazati, da niso odgovorni za škodo, ki je nastala. Dokazati morajo, da so svoje obveznosti izpolnjevali s predpisano stopno skrbnosti, ki je v njihovem primeru višja, kot zahtevana stopnja skrbnosti članov nadzornih organov v družbi, ki ni banka (Hrastovec 2015, 39).

3.3 Razbremenitev odgovornosti

Člani nadzora morajo svojo funkcijo opravljati profesionalno in biti za to strokovno usposobljeni, saj je merilo presoje za dokazovanje nedolžnosti njihovo znanje in skrb, da so svoje delo opravljali vestno in pošteno (Hrastovec 2015, 42). Razbremenitev odgovornosti nadzornih organov v gospodarskih družbah določa 2. odstavek 263. člena ZGD-1, kjer je zapisano, da se ti lahko razbremenijo odgovornosti za škodo, če dokažejo, da so pošteno in vestno izpolnjevali svoje dolžnosti (2. odstavek 263. člena ZGD-1).

Glede razbremenitve odgovornosti za člane nadzora v bankah pa poleg splošnega zakona veljajo še dodatna strožja merila, ki jih določa Zban-2 oziroma Sklep o skrbnosti članov uprave in nadzornega sveta bank in hranilnic, v nadaljevanju Sklep (Ur. l. RS, št. 62/2011, 74/2013, 25/2015 – ZBan-2 in 73/2015). Navedeni podzakonski predpis v skladu z 2. odstavkom 6. člena določa, da mora član organa vodenja od trenutka, ko nastopi svojo funkcijo, ravnati s profesionalno skrbnostjo pri nadzoru nad upravljanjem banke v skladu z

najvišjimi etičnimi standardi. Člani nadzornega sveta morajo poznati poslovno strategijo in profil tveganosti banke ter njenega sistema upravljanja, če želijo ustrezno nadzirati delovanje uprave in s tem poslovanje banke (Hrastovec 2015, 43). Za to je v skladu z 1. odstavkom 8. člena Sklepa potrebno znanje in izkušnje za samostojno presojo ter sprejemanje odločitev, ki so v najboljšem interesu banke, pri tem pa morajo upoštevati vse razpoložljive informacije in druge primerne dejavnike, ki lahko vplivajo na te odločitve. Strogost merila presoje se poveča, če ima posamezen član posebna znanja ali izkušnje, ki jih je prisiljen uporabljati pri opravljanju svoje funkcije (Ivanjko 2007, 129). Zaradi omenjenih pravil se člani nadzornega sveta in uprave bank težje razbremenijo odgovornosti (Hrastovec 2015, 43).

Ker posle družbe vodi uprava, je v primeru nastanka škode sama odgovorna za dokazovanje razbremenitve odgovornosti. Kljub temu pa navedeno dejstvo ne razbremeni odškodninske odgovornosti nadzornega sveta, saj bodo morali njegovi člani dokazovati, da kljub skrbnemu opravljanju nadzora niso mogli preprečiti škodljivih ravnanj uprave (Hrastovec 2015, 43). Plavšak (2000) dodaja, da je sicer nemogoče zahtevati, da člani nadzornega sveta diagnosticirajo vsako škodljivo ravnanje uprave. Mogoče pa je, da nadzorni svet z ustreznimi ukrepi prepreči morebitne nadaljnje kršitve, ko uprava sistematično v določenem časovnem obdobju sprejema škodljive poslovne odločitve (Plavšak 2000, 183).

Po drugi strani pa članov organov vodenja ni mogoče bremeniti za škodo, če so izvrševali skupščinski sklep (3. odstavek 263. člena ZGD-1), pri čemer je seveda pomembno, da sklep ni ničen niti izpodbojen (Hrastovec 2015, 44). Ne morejo pa se sklicevati na skupščinski sklep, če so v postopku njegovega sprejemanja ravnali protipravno – v primeru, da bi skupščina odločala na podlagi napačnih podatkov, ki ji jih je posredoval nadzorni svet (Kocbek et al. 2010, 240).

3.4 Zavarovanje odškodninske odgovornosti

Zavarovalniška dejavnost ima pomembno vlogo v gospodarstvu, saj zagotavlja ekonomsko varnost, oblikuje skupen sklad sredstev, s katerimi ohranja varnost lastninskega premoženja v primeru škodnih dogodkov (Ivanjko 2007, 126). Danes je tako vedno več družb, ki se odločajo za zavarovanje odškodninske odgovornosti članov nadzornih organov (Hrastovec 2015). Kadar družba od članov nadzornih organov kljub obstoju odškodninske terjatve te ne more izterjati, nastopi zavarovalnica, ki poskrbi za varstvo pred ekonomskimi posledicami škodnih dogodkov.

Ivanjko (2007, 128) navaja, da se v današnjem gospodarstvu v glavnem uveljavljata dva sistema zavarovanja odgovornosti članov nadzornih organov, in sicer ameriško zavarovanje Directors and officers liability insurance (D&O) in nemško-švicarski način, ki je prilagojen evropski zavarovalni misli in praksi (Ivanjko 2007, 128).

Zavarovanje odgovornosti članov nadzornega sveta zajema z zakonom določeno odgovornost zavarovanih članov, in sicer na podlagi kršitev zakonskih določb o skrbnosti nadziranja poslov družbe ter izvrševanja obveznosti posameznih članov (Ivanjko 2007, 128).

Zavarovanje krije vse odškodninske zahteve, ki so bili naslovljeni na člane nadzornega sveta kot zavarovance v času trajanja zavarovalne pogodbe. Pogoj za zavarovalno kritje je, da so odškodninski zahtevki naslovljeni zoper člane nadzornega sveta nastali zaradi kršitve zakonskih dolžnosti članov nadzornega sveta pri opravljanju nadzora nad vodenjem poslov v času trajanja zavarovalne pogodbe. Družba oziroma drug upravičenec, ki uveljavlja odškodninski zahtevek, mora to v najkrajšem času sporočiti zavarovalnici, saj zavarovalni pogoji določajo kratke roke za prijavo škodnega dogodka. Zavarovalnice od nadzornega sveta oziramo njegovega člana zahtevajo, da ta ne sme zavrniti odškodninskega zahtevka, prav tako ga ne sme priznati ali plačati. O postavljenem odškodninskem zahtevku mora član nadzornega sveta obvestiti zavarovalnico, sam pa se mora vzdržati kakršnih koli izjav. Sodelovati mora z zavarovalnico ter pri tem paziti, da s kakršnimi koli dejanji zavarovalnici ne onemogoči izvensodne poravnave (Ivanjko 2007, 129).

Zavarovalnica krije škodo in stroške, ki bi jih morali plačati člani nadzornega sveta družbi, in sicer do višine zavarovalne vsote. Zavarovalnica in člani nadzornega sveta se dogovorijo tudi o oprostitvi zavarovalnice, da plača škodo do določenega zneska, ali za pravico, da od odškodnine odbije določen delež, to je tako imenovana franšiza. To je pomembno predvsem zato, ker pri tem zavarovanec s svojim prizadevanjem in skrbnostjo prispeva k večji varnosti, saj bi bila njegova skrb bistveno manjša, če bi zavarovanje pokrivalo posledice njegovega ravnanja v celoti. Višina franšize se določa na podlagi okoliščin konkretne situacije, določata jo pa zavarovanec in zavarovalnica (Ivanjko 2007, 130).

Zavarovalna pogodba lahko zajema tudi izključitvene klavzule, ki predstavljajo primere, v katerih zavarovalnica ni dolžna povrniti škode. To se zgodi, ko je škoda nastala kot posledica kaznivega dejanja ali kršitve zakonskih predpisov. Iz zavarovanja so izključeni tudi odškodninski zahtevki v zvezi s plačilom denarne kazni, kar pomeni, da zavarovalnica ni dolžna povrniti denarnih zneskov, ki so povezani z različnimi oblikami prevar, odškodnin zaradi obrekovanja, žalitev, kršitev poslovne morale, kot je zloraba položaja in zloraba pravic. Zavarovalnica prav tako ne krije na nadzorni svet naslovljenih zahtevkov zaradi kršitve poklicnih dolžnosti. Zanje običajno odgovarjajo člani nadzornega sveta sami kot poklicni strokovnjaki. To velja, ko gre za škodo, ki je niso povzročili pri nadzoru vodenja družbe, temveč v okviru svoje poklicne dejavnosti (Ivanjko 2007, 131).

Zavarovanje tudi ne krije škode, ki jo družba utрпи na trgu s protizakonitimi dejanji, prav tako ne krije škode, ki je povzročena družbi zaradi nepravilnih oziroma neprimernih izplačil provizij, nagrad, delitve dobička ali drugih oblik nudenja ugodnosti tretjim osebam. Izključena je tudi škoda, ki jo član nadzornega sveta povzročijo s svojim vplivanjem upravi, da plača prispevke političnim strankam doma oziroma v tujini. Navedena dejanja sicer niso

nezakonita, vendar, ker niso v funkciji opravljanja gospodarske dejavnosti, zavarovalnica zanje ne odgovarja (Ivanjko 2007, 131).

Načeloma zavarovalnica krije poleg odškodnine tudi vse stroške postopka, ki jih morajo plačati člani nadzornega sveta za škodo, povzročeno družbi, razen ob določenih primerih odškodninske odgovornosti. Med stroške, ki jih krije zavarovalnica, spadajo: sodni stroški, stroški odvetnikov, ekspertiz, ugotavljanje škode in podobno (Ivanjko 2007, 129).

Do sporov pri zavarovanju odškodninske odgovornosti običajno pride zaradi tako imenovanih izključitvenih klavzulah, ki izključujejo posamezne odškodninske zahteve. V takem primeru je zavarovalnica oproščena vseh obveznosti, vendar mora za to dokazati okoliščine, ki izključujejo njeno obveznost poravnave škode (Ivanjko 2007, 129).

Zavarovalnica krije škodo na podlagi premij, ki jih družba v večini premerov plačuje sama (Senica 2010).

Banka lahko zavarovalno pogodbo za zavarovanje odškodninske odgovornosti članov nadzornega sveta sklene ob predhodnem sklepu skupščine, ki o tem vprašanju odloča. V omenjenem sklepu je določena tudi zavarovalna premija (Senica 2010).

Senica (2010) je v svojem prispevku o zavarovanju odškodninske odgovornosti članov organa vodenja ali nadzora v bankah zapisala, da »v prihodnosti lahko pričakujemo povečanje zavarovalniških poslov, ki zavarujejo odškodninsko odgovornost organov vodenja ali nadzora v družbah, in ni razloga, da ne bi enako veljalo tudi za banke«.

4 PRISTOJNOSTI NADZORNEGA SVETA V BANKAH

Temeljne pristojnosti nadzornega sveta bank določa ZGD-1, medtem ko so v ZBan-2 opredeljene posebne pristojnosti. Posebnost je predvsem v tem, da so ravnanja organov v zvezi z upravljanjem banke bolj specifična ter po obsegu širša. Podgorelec (2015, 450) v tem primeru govori o »bančno specifičnih dolžnostih«, ki presegajo okvir ravnanj, ki so določena za upravljaljske organe v družbah, ki se ne ukvarjajo z bančno dejavnostjo.

Nadzorni svet banke sodeluje oziroma daje soglasje pri določanju poslovne politike banke, finančnega načrta ter organizacije sistema notranjih kontrol. Posebno pomembna je tudi njegova pristojnost v zvezi z organizacijo ter delovanjem službe notranje revizije ter poslovnih komisij, ki so v banki obvezni organi (48. člen ZBan-2). Za uspešno upravljanje družbe je še posebej pomembno, da nadzorni svet korektno sodeluje z upravo ter skupščino družbe. To še posebej velja za banke, saj ZBan-2 konkretno predvideva obveznosti sodelovanja med poslovnim in nadzornim organom pri določitvi poslovne politike banke, finančnega načrta banke, organizacije sistema notranjih kontrol ter okvirnega letnega programa dela službe notranje revizije (1., 2., 3., 4. točka 1. odstavka 48. člena ZBan-2). Pomembno je tudi sodelovanje med nadzornim svetom in skupščino banke. Nadzorni svet ima namreč nalogo, da preverja letna in druga finančna poročila ter o tem pisno poroča skupščini ter podaja in obrazloži skupščini svoje mnenje o letnem poročilu službe notranje revizije ter o letnem poročilu uprave (9. in 10. točka 48. člena ZBan-2).

V nadaljevanju so omenjene naloge oziroma pristojnosti nadzornega sveta v bankah podrobneje predstavljene.

4.1 Nadzor nad poslovanjem družbe

Temeljno poslanstvo nadzornega sveta v bankah je, kot že samo ime pove, nadzor nad poslovanjem družbe. V tej funkciji pregleduje in preverja knjige ter drugo dokumentacijo družbe, njeno blagajno, vrednostne papirje, zaloge ter druge stvari (2. odstavek 281. člena ZGD-1). Pomembno je poudariti, da nadzorni svet ne nadzoruje in ne preverja vsakega posla posebej, saj bi to pomenilo poseg v samostojnost in avtonomnost uprave (Kocbek et al. 2010, 50). Poleg navedenega za nadzorni svet v bankah ZBan-2 določa, da mora nadzorni svet nadzorovati strateške cilje banke, strategijo prevzemanja in upravljanja tveganj ter vzpostavitev in uresničevanje stabilne ureditve notranjega upravljanja bank (128. člen ZBan-2).

Pri izvajanju nadzora nad poslovanjem banke je pomembna tudi dolžnost uprave, da nadzornemu svetu poroča o poslovanju družbe. To sicer velja tudi v splošni ureditvi, ki jo določa ZGD-1 v 1. odstavku 272. člena, toda temeljna razlika, ki jo določa ZBan-2, je

obvezna pisna oblika poročil (4. odstavek, 136. člena ZBan-2). Uprava banke mora tako pisno obvestiti nadzorni svet v primerih (povzeto po Hrastovec 2015, 8):

- ko nastopijo ali ko obstaja verjetnost, da bodo nastopili razlogi za prenehanje ali odvzem dovoljenja za opravljanje bančnih ali finančnih storitev ali prepoved opravljanja posameznih poslov, ki jih opravlja banka;
- ko oziroma če banka ne zagotavlja ali ne bo zagotavljala kapitalske ustreznosti oziroma ustrezne likvidnosti;
- v primerih ugotovitev Banke Slovenije, davčne inšpekcije in drugih nadzornih organov v postopkih nadzora nad banko;
- ko so v banki nastopile ali bodo verjetno nastopile najpomembnejše kršitve predpisov.

Nadzorni svet banke lahko od uprave zahteva vse informacije, ki so pomembne za ugotavljanje tveganosti banke. Pri tem lahko sam določi vsebino, obseg, obliko in pogostost informacij, ki jih mora uprava predložiti (Hrastovec 2015, 8).

4.2 Soglasje k izvedbi posameznih poslov

Pristojnost nadzornega sveta, da daje soglasje k izvedbi posameznih poslov, se nanaša na soglasja za tiste posle, ki so določeni ali s statutom ali s samo odločitvijo nadzornega sveta. Če nadzorni svet zavrne soglasje, lahko o soglasju odloči skupščina, če uprava to zahteva (5. odstavek 281. člena ZGD-1). Dodatne pristojnosti nadzornega sveta v bankah v zvezi z dajanjem soglasij se navezuje na interne dokumente, ki urejajo splošno poslovanje in upravljanje banke. Nadzorni svet mora dati soglasje upravi, ko ta odloča o poslovni politiki banke, finančnem načrtu, organizaciji sistema notranjih kontrol, letnem programu službe notranje revizije in ko imenuje ali razreši vodjo službe notranje revizije (1. odstavek 48. člena ZBan-2).

4.3 Pristojnosti v zvezi z letnimi poročili

Nadzorni svet ima pomembno vlogo tudi pri sestavi, obravnavanju in sprejemanju letnega poročila.

Letno poročilo sestavi uprava; v njem je zapisan tudi njen predlog za uporabo bilančnega dobička. Naloga nadzornega sveta je, da to preveri in temeljito pregleda ter na podlagi tega sestavi pisno poročilo skupščini, v katerem pojasni izvrševanje svoje funkcije med poslovnim letom, poda mnenje o morebitnem revizijskem poročilu ter potrdi letno poročilo oziroma navede pripombe (Kocbek et al. 2010, 96). ZBan-2 določa, da mora nadzorni svet poleg letnih poročil preveriti tudi druga finančna poročila ter izdelati pisno poročilo skupščini delničarjev (9. točka 48. člena ZBan-2). Prav tako mora nadzorni svet podati obrazložitev svojega mnenja k letnemu poročilu uprave ter letnemu poročilu notranje revizije (10. točka 48. člena ZBan-2).

4.4 Imenovanje in odpoklic uprave

Člane uprave in njenega predsednika imenuje nadzorni svet. To stori eno leto pred potekom mandatne dobe uprave (1. odstavek 268. člena ZGD-1). Prav tako lahko nadzorni svet odpokliče upravo, vendar samo, ko za to obstajajo utemeljeni razlogi, ki so z zakonom določeni. Nadzorni svet tako lahko odpokliče upravo oziroma določene člane ali predsednika, če ti huje kršijo obveznosti, če niso sposobni voditi poslov, če jim skupščina izreče nezaupnico ter v primeru drugih ekonomsko-poslovnih razlogov, kot so na primer spremembe v strukturi delničarjev, reorganizacija ... (2. odstavek 268. člena ZGD-1).

Ker je nadzorni svet zakonski zastopnik družbe, je njegova dolžnost oziroma pristojnost, da sklene ustrezno pogodbo s članom uprave, odloči o njegovi plači in drugih prejemkih, odloča o posojilih ter zastopa družbo v morebitnih sporih z upravo oziroma njenimi člani (Hrastovec 2015, 13).

Nadzorni svet v banki mora poskrbeti za zadostno število članov uprave. Pri tem mora upoštevati zakonska določila o pridobitvi dovoljenja za opravljanje funkcije člana uprave v banki (5. odstavek 39. člena ZBan-2). ZBan-2 namreč v 39. členu določa pogoje, ki jih mora imeti potencialni član uprave, da ga nadzorni svet lahko imenuje kot člana. Funkcijo lahko zasede le oseba, ki je za člana uprave pridobila ustrezno dovoljenje. Pred izdajo tega dovoljenja pa nadzorni svet že odloča o primernost kandidata na podlagi ocene komisije za imenovanje (39. člen ZBan-2).

ZBan-2 določa tudi pristojnost nadzornega sveta v zvezi s sprejemanjem in preverjanjem sprejete politike in praks glede prejemkov v banki (4. odstavek 169. člena ZBan-2). Banka je namreč zakonsko zavezana, da oblikuje politiko prejemkov za kategorije zaposlenih, ki lahko v okviru pristojnosti, ki jih nosijo, in nalog, ki jih opravljajo, pomembno vplivajo na profil tveganosti banke (169. člen ZBan-2).

4.5 Pristojnost sklicevanja skupščine

Po splošni zakonodaji lahko skupščino v delniški družbi skličejo: uprava, manjšina delničarjev ter nadzorni svet (295. člen ZGD-1). V bankah pa lahko poleg treh omenjenih sklicateljev skupščino skliče tudi Banka Slovenije. Zban-2 v 4. točki 1. odstavka 253. člena določa, da v primeru hitrega slabšanja finančnega položaja – slabšanje likvidnosti, naraščanje zadolženosti, naraščanje stopnje nedonosnih posojil – skliče skupščino in ji predlaga sprejetje določenih ukrepov za sanacijo banke (1. odstavek 253. člena ZBan-2).

Vendar je sklic skupščine primarna pristojnost uprave (295. člen ZGD-1). Nadzorni svet bo skupščino sklical, če uprava te funkcije ne bo opravila oziroma jo bo opustila. Tedaj lahko nadzorni svet samostojno skliče skupščino. Iz tega lahko sklepamo, da je sklic skupščine s

strani nadzornega sveta lahko morebitni pokazatelj razhajanj ali nasprotovanj v upravljavski strukturi družbe (Hrastovec 2015, 14).

Prav tako lahko nadzorni svet sklicano skupščino prekliče, vendar to velja samo za tiste skupščine, ki jih je sam sklical. Skupščine, ki jo je sklicala uprava, nadzorni svet nima pravice preklicati, saj za to nima nobenega pooblastila (Hrastovec 2015, 14).

Poleg navedenih pristojnosti oziroma nalog nadzornega sveta pa ZBan-2 določa še nekatere obveznosti članov nadzornega sveta bank. Te so:

- nadzor nad postopki in učinkovitostjo delovanja službe notranje revizije (5. točka 1. odstavka 48. člena ZBan-2),
- obravnava ugotovitev Banke Slovenije, Evropske centralne banke oziroma drugih nadzornih organov v postopkih nadzora nad banko (8. točka 1. odstavka 48. člena ZBan-2),
- nadzor nad upravljanjem različnih vrst tveganj, ki jim je banka lahko izpostavljena pri svojem poslovanju – kreditnih, tržnih operativnih in reputacijskih (Hrastovec 2015, 16),
- sprejemanje in redno pregledovanje politike in strategije prevzemanja in upravljanja tveganj, ki jim je banka izpostavljena pri svojem poslovanju (1. odstavek 147. člena ZBan-2),
- vzpostavitev učinkovitega sistema poročanja med upravo in nadzornim svetom, ki bo zagotavljal, da sta oba organa pravočasno obveščena o vseh pomembnih tveganjih banke (3. odstavek 147. člena ZBan-2).

5 SKLEP

Odškodninsko odgovornost članov nadzornih organov v družbi ureja ZGD-1, ki določa njihove temeljne pristojnosti. Za člane uprave in nadzornega sveta bank pa poleg splošne zakonodaje velja še bančna zakonodaja, ki določa dodatne pristojnosti in obveznosti članov nadzora. Za ugotavljanje odškodninske odgovornosti nadzornih organov v bankah je tako treba upoštevati tako splošne določbe, ki veljajo za vse gospodarske družbe, kot tudi sektorsko zakonodajo, v našem primeru bančno.

ZGD-1 in ZBan-2 vevata, da nadzorni organi odškodninsko odgovarjajo družbi za škodo, ki je nastala kot posledica njihovih protizakonskih dejanj. Da do odškodninske terjatve dejansko pride, mora družba sama dokazati obstoj protipravnega ravnanja, škode ter vzročne zveze med protipravnim ravnanjem in nastalo škodo. Člani nadzornega organa se lahko krivde razbremenijo, če dokažejo, da so svojo funkcijo vestno in skrbno izpolnjevali. Vendar je tu pomembno poudariti, da za člane nadzornih organov v bankah bančna zakonodaja zahteva še višjo skrbnost kot splošna zakonodaja, kar pomeni, da se ti težje razbremenijo odškodninske odgovornosti.

Pomembno vlogo pri ugotavljanju odškodninske odgovornosti članov nadzornih organov imajo njihove pristojnosti v strukturi družbe, saj iz tega izhajajo njihove obveznosti in naloge, ki so v primeru nastale škode kršene. Pristojnosti nadzornih organov so zakonsko določene, za nadzorne organe v bankah pa poleg splošnih obveznosti, zapisanih v ZGD-1, veljajo tudi še nekoliko specifične, dodatne obveznosti, opredeljene v ZBan-2. Te so bile predmet preučevanja naše naloge.

Za člane nadzornih organov v bankah so predpisane naslednje specifične pristojnosti. Po ZBan-2 je zahtevano, da nadzorni svet v bankah poleg nadzora poslovanja nadzoruje tudi izvajanje in doseganje strateških ciljev banke, strategijo prevzemanja in upravljanja tveganj ter ima nadzor nad notranjim upravljanjem banke. Kar se tiče soglasja k izvedbi posameznih poslov, mora nadzorni svet v bankah dati soglasje upravi, ko gre za določanje poslovne politike banke, določanje finančnega načrta, organizacije sistema notranjih kontrol, določanje letnega programa službe notranje revizije ter ko gre za imenovane ali razrešitev vodje notranje revizije. Specifična pristojnost nadzornega sveta v bankah je tudi nadzor pri sestavi, obravnavanju in sprejemanju letnih poročil, finančnih poročil ter izdelavi pisnega poročila skupščini delničarjev. Nadzorni svet v bankah mora tudi poskrbeti za zadostno število članov uprave, pri čemer mora upoštevati točno določene pogoje, ki jih ZBan-2 določa za potencialne člane uprave. Kot posebej zanimivo ocenjujemo pristojnost sklicevanja skupščine. Skupščino v delniški družbi lahko namreč skliče uprava, manjšina delničarjev ter nadzorni svet. V bankah ima to pravico, poleg omenjenih organov, še Banka Slovenije. Ta ima pravico sklicati skupščino, če opazi hitro slabšanje finančnega položaja banke, ter ji predlagati določene ukrepe za sanacijo.

Člani nadzornih organov pogosto niso sposobni s svojim premoženjem poravnati družbi povzročeno škodo, zato je pomembno tudi zavarovanje odškodninske odgovornosti. Zavarovanje nudi zaščito članom nadzornega sveta s tem, ko jih varuje pred zahtevki, ki bi izničili njihovo premoženje, ščiti pa tudi družbo, ki ji zagotavlja nadomestilo škode tako s pravnega kot z ekonomskega vidika. Zavarovanje odgovornosti članov nadzornih organov na nek način posredno izenačuje vse člane nadzornega sveta, kajti sicer bi pri realizaciji odškodninske odgovornosti brez zavarovanja v bistvu škodo plačali le tisti člani omenjenih organov, ki imajo premoženje. Zavarovanje obenem tudi varuje člane nadzornega sveta, da se izognejo situaciji, v kateri bi bili oni in člani njihovih družin v breme družbe, zlasti če bi odškodninski zahtevek bil poplačan z njihovim celotnim premoženjem. Zavarovanje torej nudi tudi varstvo pred stroški sodnih postopkov in stroški organiziranja obrambe pred neutemeljenimi odškodninskimi zahtevki (Ivanjko 2007). Pri tem se poraja vprašanje, ali bodo člani nadzornega sveta svoje delo opravljali vestno in odgovorno, glede na to, da vedo, da so zavarovani.

LITERATURA

- Bratina, Borut in Šime Ivanjko. 2007. Vloga in pomen nadzornih svetov. V *Priročnik za člane nadzornih svetov in upravnih odborov*, ur. Irena Prijovič, 23–24. Ljubljana: Združenje članov nadzornih svetov.
- Bratina, Borut. 1995. Pomeni in vloga nadzornega sveta v delniški družbi. V *Podjetje in delo* 21 (4): 426–433.
- Cigoj, Stojan. 2003. *Teorija obligacij: splošni del obligacijskega prava*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Hrastovec, Uroš. 2015. *Odškodninska odgovornost članov nadzornega sveta bank*. Magistrsko delo, Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta.
- Ivanjko, Šime, Marijan Kocbek in Saša Prelič. 2009. *Korporacijsko pravo*. Ljubljana: GV Založba.
- Ivanjko, Šime. 2007. Odškodninska odgovornost in zavarovanje odgovornosti članov nadzornega sveta. V *Priročnik za člane nadzornih svetov in upravnih odborov*, ur. Irena Prijovič, 126–132. Ljubljana: Združenje članov nadzornih svetov.
- Jadek Pensa, Dunja. 2003. Povzročitev škode. V *Obligacijski zakonik s komentarjem: splošni del*, 1. knjiga, 665–683. Ljubljana: GV Založba.
- Jazbec, Barbara. 2013. *Kazenska in odškodninska odgovornost članov uprave, nadzornega sveta in upravnega odbora v delniški družbi*. Diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija Varstvoslovje, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede.
- Kocbek, Marijan, Šime Ivanjko, Borut Bratina in Peter Podgorelec. 2010. *Nadzorni sveti in upravni odbori v delniških družbah in družbah z omejeno odgovornostjo*. Ljubljana: GV Založba.
- Komar Jadek, Dagmar. 1999. Pravica delničarja do svojega predstavnika v nadzornem svetu. *Pravna praksa* 18 (18): 10–11.
- Plavšak, Nina, Miha Juhart in Renato Vrenčur. 2009. *Obligacijsko pravo: splošni del*. Ljubljana: GV Založba.
- Plavšak, Nina. 2000. Obveznost in odgovornost članov uprave in nadzornega sveta. *Podjetje in delo* 26 (2): 183–222.
- Plavšak, Nina, Mile Dolenc, Sonja Gradišar Ilovar, Dunja Jadek Pensa, Miha Juhart, Vesna Kranjc, Jure Markič, Damjan Možina, Marijan Pavčnik, Bojan Podgoršek, Klemen Podobnik, Ada Polajnar Pavčnik, Renato Vrenčur, Bojan Zabel. 2003. *Obligacijski zakonik s komentarjem, 1. knjiga: Splošni del*. Ljubljana: GV založba.
- Podgorelec, Peter. 2015. Pravilo podjetniške presoje in odškodninska odgovornost članov uprave banke. *Podjetje in delo* 41 (3/4): 445–461.
- Rošer, Maja. 2016. *Odškodninska odgovornost članov poslovnih in nadzornih organov gospodarskih družb*. Magistrsko delo, Univerza na Primorskem, Fakulteta za Management.
- Senica, Delphina Laura. 2010. *Zavarovanje odškodninske odgovornosti članov organa vodenja ali nadzora v bankah*. [Http://skupaj.si/kliping/2010-04-13/zavarovanje-odškodninske-odgovornosti-clanov-organa-vodenja-ali-nadzora-v-bankah](http://skupaj.si/kliping/2010-04-13/zavarovanje-odškodninske-odgovornosti-clanov-organa-vodenja-ali-nadzora-v-bankah) (21. 7. 2016).
- Zidar, Vesna. 2004. *Pripajanje delniških družb na primeru Nove ljubljanske banke d.d.* Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

PRAVNI VIRI

Obligacijski zakonik (OZ). *Uradni list RS*, št. 83-4287/2001.

Zakon o bančništvu (ZBan-2). *Uradni list RS*, št. 25/2015.

Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP). *Uradni list RS*, št. 126/2007, 13/14, 10/15.

Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1). *Uradni list RS*, št. 42/2006, 65/09, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13.

Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju. *Uradni list RS*, št. 42/93, 56/01 – NPB-1, 26/07 – NPB-2, 42/07 – UPB-1, NPB-3, 45/08 – ZArbit in NPB-4

Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju. *Uradni list RS*, št. 42/07 – UPB in 45/08 – ZArbit.

Sklep o skrbnosti članov uprave in nadzornega sveta bank in hranilnic. *Uradni list RS*, št. 62/2011, 74/2013, 25/2015 – ZBan-2 in 73/2015.